

Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote –
zariadenie Banskobystrického samosprávneho kraja

**PROGRAMOVÁ PONUKA
NA FEBRUÁR 2019**

**VEŽE ZALIAJE SLNKOM
ARCHITEKTONICKÁ TVORBA JÚLIUSA SÁNDYHO
6. 12. 2018 – 29. 3. 2019**

Výstava, prostredníctvom projektov, dokumentov a fotografií, predstaví tvorbu významného architekta Júliusa Sándyho (1868 – 1953). Výstavu kurátorsky pripravil historik umenia Péter Bodó, pracovník Maďarskej národnej galérie, v rámci štipendijného programu Maďarskej akadémie umení. Autorkou fotografií je Krisztina Bélavári, pracovníčka Maďarského múzea architektúry. Július Sándy sa narodil v roku 1868 v Prešove, ako syn maliara Júliusa Sándyho st. (1827 – 1894). Už počas štúdia na Technickej univerzite v Budapešti pracoval po boku Imre Steindla v projekčnom ateliéri pre stavbu Parlamentu. Po skončení štúdia pracoval u Samu Pecza a podieľal sa na stavbe Centrálného trhoviska a Reformovaného kostola na námestí Szilágyi Dezső v Budapešti. Popri tejto práci navrhoval budovu Reformovaného gymnázia v Hódmezővásárhely, ktorú neskôr nasledovalo ďalších päť stavieb v tomto meste. Od roku 1899 bol riadnym pedagógom Vyššej priemyselnej školy stavebnej a v roku 1914 ho vymenovali za profesora Technickej univerzity v Budapešti. Počas svojej praxe často spolupracoval so svojim priateľom Ernestom Foerkom. Prostredníctvom rodiny mal Sándy úzke väzby s Rimavskou Sobotou. Medzi jeho príbuzných z matkinej strany patril aj známy sochár István Ferenczy. Jednou z Sándyho prvých architektonických realizácií bola prestavba hospodárskej budovy na obytné účely, ktorá patrila jeho starej mame Zuzane Jánosdeák, na vtedajšej Koháryho ulici 10 v Rimavskej Sobote. Sándy je tiež autorom prestavby veže miestneho reformovaného kostola a autorom návrhu Ferenczyho krypty z roku 1909 na bočnej strane tohto kostola. Sándy sa zúčastňoval mnohých medzinárodných architektonických súťaží, v rámci ktorých zožal úspechy najmä návrhom Hypotekárnej a úverovej banky v Záhrebe, Paláca národov v Ženeve alebo Paláca mieru v Haagu. Pri svojich stavbách s obľubou používal - podľa nemeckého vzoru - neomietnutú tehlu a kameň, ale pod vplyvom ľudového staviteľstva často aplikoval aj dekoratívne vyrezávané drevené prvky. Sándy pripravil plány takmer 50-tich evanjelických kostolov, z ktorých sa napokon postavilo 27. Jeho stavby môžeme vidieť na mnohých miestach dnešného Slovenska, medzi nimi v Rimavskej Sobote, Brezne alebo Košiciach. Spomedzi budapeštianskych realizácií je známa najmä skladová hala firmy Heinrich na Máraiho ulici, alebo ikonický Poštový palác v miestnej časti Újpest.

MINERÁLY POD LUPOU

11. 9. 2018 – 31. 1. 2019

Výstava je predĺžená do 22. 2. 2019

Minerály boli a sú nevyhnutnou súčasťou ľudského života a výrazne prispeli k rozvoju našej spoločnosti. Majú nesmierne využitie nielen v klenotníctve, ale aj priemysle a potravinárstve. Výstava predstaví pestrú paletu minerálov a kryštálov zo Slovenska, Českej republiky a najznámejších svetových lokalít. Autormi výstavy sú Mgr. Peter Ledvák, PhD. a Bc. Stanislav Levendovský z Východoslovenského múzea v Košiciach. Cieľom výstavy je predstaviť a priblížiť rozmanitosť neživej prírody v celej svojej prirodzenej kráse. Prostredníctvom pútavých bannerov podáva poznatky o vzniku, výskyte a základných tvaroch minerálov. Rovnako prináša poznatky a vysvetlenie, prečo sú minerály také rozmanité a symetrické. Prezentované sú minerály prvýkrát opísané zo Slovenska. Výstava sa osobitne venuje početným odrodám kremeňa (krištál, ametyst, záhneďa...), farebnej kráse opálov, achátom a získavaniu najvzácnejšieho kovu – zlata.

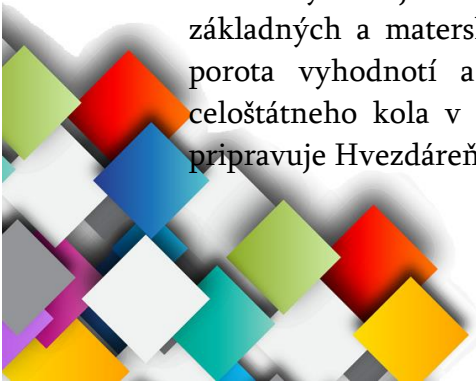
BANÍCTVO A ŽELEZIARSTVO V GEMERI-MALOHONTE

25. 9. 2018 – 28. 2. 2019

Výstava predstaví prostredníctvom zbierkových predmetov, fotografií a archívnych materiálov bohatú tradíciu baníctva a železiarstva v Gemeri-Malohonte od čias mladšej doby bronzovej až po súčasnosť. Zameriava sa nielen na hlbinnú ťažbu, ale aj na spracovanie rudy a povrchovú ťažbu v miestnych existujúcich i zaniknutých kameňolomoch. Samostatne je prezentovaná ťažba a spracovanie železnej rudy, mastenca a magnezitu. Návštevník sa zoznámi s minulosťou a súčasnosťou ložiska mastenca a magnezitu Mútnik – Hnúšťa, so zaniknutou baňou Burda – Rovné, s magnezitovým závozom v Hačave s najstaršou rotačnou pecou na pálenie magnezitu na svete, so železiarňami v Likieri – Hnúšti, ktoré spravovala jedna z najvýznamnejších železiarskych spoločností 19./20. storočia *Rimamuránsko-šalgotarjárska železiarska účasťinná spoločnosť*. Okrem histórie baníctva a železiarstva v regióne je prezentované banícke zvykoslovie a samotná práca baníkov - pracovné postupy, náradie, bezpečnosť pri práci, odev. Výstava je doplnená o ukážky železných rúd a nerastných surovín.

VESMÍR OČAMI DETÍ

27. 2. - 7. 4. 2019

Výstava je tradičnou súťažnou prehliadkou výtvarnej tvorby detských prác žiakov základných a materských škôl okresu Rimavská Sobota s tematikou vesmíru. Odborná porota vyhodnotí a v čase vernisáže odmení najlepšie práce, ktoré postupujú do celoštátneho kola v Slovenskej ústrednej hvezdári v Hurbanove. Výstavu každoročne pripravuje Hvezdáreň v Rimavskej Sobote.

NA BAŇU KLOPAJÚ...

Počas februárových štvrtkov - **7. 2., 14. 2. a 21. 2. 2019** sa v priestoroch výstavy *Baníctvo a železiarstvo v Gemeri-Malohonte* uskutoční **komentovaná prehliadka** výstavy s jej autorkami - Ľudmilou Pulišovou a Martinou Oštrom Marekovou. Prehliadky sú určené školským skupinám v doobedňajších hodinách (o **9.00 a 11.00 hod.**) a verejnosti v poobedňajších hodinách (o **16.00 hod.**). Prehliadka potrvá 60 minút a predstaví bohatú tradíciu baníctva a železiarstva v Gemeri-Malohonte od čias mladšej doby bronzovej až po súčasnosť. **Vstupné na komentované prehliadky je 1€.**

Posledný februárový deň - **28. 2. 2019 o 16.30 hod.** sa uskutoční prezentácia **Kino Gemer**, ktorá predstaví publikáciu *Gemer je vesmír - grafikon 165 166 167* a región Gemer a jeho technicko-priemyselné dedičstvo po stopách troch železničných tratí rozbiehajúcich sa z Plešivca do Muráňa, Slavošoviec a Dobšinej. Prezentáciu bude viesť Michal Hudák z košickej organizácie *Východné pobrežie*, ktorý je zároveň jedným z autorov knihy *Gemer je vesmír - grafikon 165 166 167*. **Kino Gemer** bude podobne ako kniha nasledovať línie troch železničných tratí, ktoré sú olemované staršími a výraznými podnikmi a továrňami (Huta Etelka v Nižnej Slanej, Karlova Huta vo Vlachove, továreň na spracovávanie azbestu v Dobšinej, závod Slovenských magnezitových závodov v Kunovej Teplici, Papierne v Slavošovciach, Magnezitové závody v Jelšave a Lubeníku). Po prezentácii bude priestor na diskusiu, aj kúpu publikácie. **Vstupné je 2€.**

Predmet mesiaca

KYTIČKA SUŠENÝCH KVETOV Z BITKY O BRANISKO PRI PREŠOVE

Pri príležitosti 170. výročia bitky o Branisko na rozhraní Spiša a Šariša je predmetom mesiaca február kytička sušených kvetov z úspešného boja. Stretnutie ozbrojených cisárskych a uhorských vojsk sa odohralo 5. februára 1849 na vrchole s názvom „Chválabohu“ (maď. Úristen). Víťazná kytička od Jánosa Pétermanna z Revúcej sa dostala do múzea darom 27. marca 1906 vďaka miestnemu zverolekárovi Nándorovi Palmovi z Rimavskej Soboty. Bitka o Branisko sa považuje za strategicky dôležitú udalosť zimnej výpravy revolučných rokoch 1848/49. Rakúšania sa snažili odrezať uhorským honvédom jedinú možnú cestu do Prešova cez priesmyk Branisko. Zasněžený horský masív obsadili pod vedením generála Deyma. Dobre vycvičení vojaci, vrátane jednotky hurbanovcov, s 18 delami zaujali obranné postavenie. Na druhej strane plukovník Richard Guyon bol v nadmernej presile: mal k dispozícii honvédom z Banskej Bystrice, Novohradu, Zemplína, strelcov, husárov, 11 diel a batériu granátometov, ktorú ukoristil v boji v Spišskej Novej Vsi. Veľkú časť jeho vojska predstavovali však regrúti zo Zvolenskej, Turčianskej, Liptovskej a Oravskej stolice, ktorí boli sotva dva týždne pri armáde. V nesmierne obtiažnom boji v snehu, čo zaťažilo pozíciu povstalcov, museli útočiť do kopca priamo pred pozíciu delostrelectva Rakúšanov. Bitka trvala niekoľko hodín, až napokon Rakúšania ustúpili a na Branisku zaviala uhorská zástava. Na druhý deň, 6. februára 1849 Görgeyho armáda dorazila do Prešova, kde sa konala slávnosť na počesť víťazstva.

Stála vlastivedná expozícia

Expozícia prezentuje prírodné a kultúrne dedičstvo regiónov Gemer a Malohont. Vystavené sú predmety z oblasti paleontológie, geológie, zoológie, archeológie, histórie, etnografie a výtvarného umenia – napr. nálezy kostí mastodonta, tapíra či nosorožca z paleontologickej lokality Kostná dolina pri obci Hajnáčka, pestrá kolekcia dermoplastických preparátov živočíchov, vzácne archeologické nálezy zo Včelíniec, Hodejova, Tornale i samotnej Rimavskej Soboty, zbierky dokumentujúce obdobie tureckých vpádov a stavovských povstaní, ukážky cechovej a kameninovej výroby a historického nábytku, ukážky ľudového bývania a odievania, výrobkov remeselníkov (hrnčiari, brdári, rezbári...) či umelecké diela zachytávajúce významné osobnosti a miesta Uhorska a regiónu Gemer-Malohont. Vzácnosťou je múmia egyptskej ženy z obdobia 1087 – 664 pred Kristom a vajce najväčšieho nelietajúceho vtáka žijúceho na Madagaskare v urona obrieho, ktorý vyhynul v 17. storočí. Prostredníctvom zvukového panelu si vypočujete žaby, cicavce a najrôznejšie druhy vtákov.

Expozícia Protifašistický odboj a SNP v Gemeri-Malohonte

Moderne koncipovaná expozícia ponúka komplexný pohľad na problematiku protifašistického odboja a Slovenského národného povstania v regióne. Prostredníctvom trojrozmerných predmetov, fotografického materiálu i audiovizuálnych prezentácií sú okrem reálií protifašistického odboja naznačené i podmienky pre jeho formovanie a dôsledky vzniku Slovenského štátu, Viedenská arbitráž či nemecká okupácia.

* * *

Svoje zážitky z návštevy múzea môžete zdieľať okamžite prostredníctvom wifi - *muzeum*

ZMENA PROGRAMU VYHRADENÁ!

Kontakt:

Gemersko-malohontské múzeum
Nám. M. Tompu 5, 979 01 Rimavská Sobota
tel.: 047/56 32 741, 56 32 730
fax: 047/56 32 730
e-mail: office@gmmuzeum.sk
Web: www.gmmuzeum.sk
Facebook: Gemersko-malohontské múzeum Rimavská Sobota
Instagram: #gmmuzeum

Otváracie hodiny:

Pondelok – Piatok 8:00 – 16:00
Sobota – Nedeľa 9:00 – 17:00
(apríl – september)

Vstupné:

Dospelí – 2 €
Deti, študenti, dôchodcovia – 1 €
Deti do 6 rokov, ZŤP – zdarma